

צללים ארוכים¹

מאת ירדנה הדס

שמונה סיפורים מחייה של ארץ-ישראל היפה מצויים בספרה של רבקה מגן. בכל אחד מהם מצוקה, תעוקה וילד, הנושא אותה.

"הצמיד של אופירה", הסיפור שנתן לספר את שמו, עוסק בחטאת-ילדות כבדה, המלווה את "האני המספרת" שבגרה ורחקה משכונת-ילדותה :

"... אבל מה שקרה לנירה אינני יכולה לשכוח... אינני יכולה גם לסלוח.. גם לא לי, לעצמי..." (עמ' 9).

עיקרו של הסיפור: עלילת-כזב, ההורסת חייה של ילדה, בת-עניים. לשון אחרת: מעשה-קונדס אוילי, המכתיים ילדה חפה מפשע בתוית של "גנבת", ומשתק את התקדמותה.

בספרה "Postern of Fate" אומרת אגאתה כריסטי, כי "חטאים ישנים משליכים צללים ארוכים". ומיד היא מוסיפה ותוהה: האם לא נכון יותר יהיה לומר, כי "לחטאים חדשים צללים ארוכים" ?

בסיפורה של ר. מגן אין המוטיב של חטאת-הנעורים מוליך אל גילוי בלשי, אלא אל גילוי-לב. נירה, ששמחת-חייה נעלמה והתקדמותה נבלמה, קיימת עדיין. והיא ראויה לפחות לשמוע ולדעת, כיצד בא עליה שברונה באותם ימים רחוקים, בשל מי ולמה.

הסיפור אינו מבטיח זאת. הוא פותח בחוסר היכולת לסלוח, ומסיים "בענן כבד, שהעיב על עמק-הזיתים". אין אנו יודעים אם יואב, שבגר ונעשה לגבר, ירהיב עוז בנפשו לספר לנירה, עד מה עול לה. האם לא תהיה העלמת האמת בבחינת "חטא חדש שצללים ארוכים לו" ?

1. **הצמיד של אופירה**, כתבה: רבקה מגן, צייר: שמואל כץ, הוצאת עם עובד, 1981.

מעניין מאד יהיה לשוחח עם ילדים־קוראים על בעיה זו : האמנם תעזור האמת לנירה, היוזעת שהוקעתה מן החברה היתה מרושעת ומשוללת יסוד ? כיצד תיעזר ? האם תוכל לשקם עצמה ? והרי "שנים רבות עברו מאז"...

בכל אחד מן הסיפורים פרוש צל משלו. רגעי האושר הם אינטנסיביים וחמים, אך העגמימות הבאה בעקבותיהם היא ארוכת־טווח.

"סער", למשל, הוא סיפור־אהבה. סיפור־אהבתו של ילד לסוסו. אהבה זו "מקלקלת את השורה", כדברי הז"ל. שלבי המעשה אופייניים לסיפורי אהבה רבים : הפגישה, ההסתכלות ההדדית, החרדה לשלום הנפש האהובה, החשש לנבגדות (כש"סער" רץ אל הסוסה, המושכת את לבו) שעות האושר וההתלהבות, מחיר ההתמכרות (ירידת הילד בלימודים) וכאב הפרידה והניתוק. שאלות רבות אינן נשאלות במפורש בסיפוריה של רבקה מגן. על הקורא לנסחן ואף לנסות להשיב עליהן. הסיפורים מפעילים אותו וגורמים לו למלא את החסר. אולם בסיפור "אחות לגיל" (עמ' 36 ואילך), העוסק בבעיה הקשה של אימוץ־ילדים ומשברי הזהות שלהם, מרהיבה המספרת עוז לנסח את הדברים במפורש :

— "למה האשה שילדה אותי לא רצתה בי ?"

— "האם הייתי ילד רע ?"

— "האשה שילדה אותי, איך היא נראית ?"

— "האם אני דומה לה ?"

— "לו ראתה אותי היום, האם היתה מצטערת על שנתנה אותי ?" (עמ' 40).

הפיתרון ללבטים הוא : יחסי־אנוש חמים ונכונים. רגע כזה מצוי בכל אחד מן הסיפורים. יושע, הטייס הקיטע, יסייע לילד להב (בסיפור "התאונה") לגבור על המשבר הנפשי שגרמו לו הפציעה, הניתוח והמוגבלות הממושכת, שהוטלה עליו. יושע, שיישאר נכה לצמיתות, גורם בהתנהגותו האמיצה והחיובית לשינוי ערכין אצל הילד, השקוע ברחמים עצמיים (בפשטות : "אתה צריך להיות מאושר, להב, שיש לך עדיין שתי רגליים" — — —).

המעודן שבסיפורי־הספר הוא, לטעמי, "ילדת־פלא". עניין ילדותם העשוקה של בני־נוער מחוננים במיוחד אינו חדש. מיכל מצטיינת בנגינה על פסנתר. אך היא גם ילדה, שנפשה יוצאת לשחק בכדור. עליה להגביל עצמה לאולמות־הפאר, לתלבושות המהודרות, לחברת המבוגרים שוחרי האמנות, לאימוני־הנגינה, לעיתויי־הקונצרטים.

המבוגרים שבספר הם חיוביים ובונים, האם האוהבת (המאמצת) ב"אחות לגיל"; הרופא והטייס ("התאונה"); ההורים ("ילדת פלא"); המורה ("התפקיד הראשי"); המדריך שנפל ("חיים המדריך שלי") והבדוי הזקן ("בוודדים בואדי") — כולם מסייעים לילדים כמיטב יכולתם והבנתם. אך ילדותו של אדם רצופה מכאובים...